

A GYÉMÁNTGITÁR

Truman Capote

A legközelebbi város húsz mérföldnyire esik a fegyencteleptől. A telep és a város között hatalmas, sűrű fenyőerdők terülnek el, elítéltek dolgoznak bennük; terpentínért csapolják meg a fákat. Maga a börtön is az erdőben van. Ott találjuk a kerék szántotta út végén, a szögesdrót tekergő indaként húzódik a falak tetején. Odabent százkilenc fehér ember, kilencvenhét néger és egy kínai él. A hálóbarakok száma kettő — nagy, zöld faépületek, tetejüket kátránypapír borítja. Egyiket a fehérek, másikat a négerek s a kínai lakják. Mindkét barakkban nagy, dobhasú kályha áll, de a tél hideg enrefelé, s éjszaka, mikor a fenyők fázósan lengedeznek és a holdról fagyos fény hullik a földre, a drótmatracokon elnyúlt emberek szemükben a kályha játsszi fényeivel, ébren töltik az éjszakát.

A fontos emberek fekhelye a kályhához legközelebb áll — a többiek tisztelik őket, vagy félnek tőlük. Mr. Schaeffer is közéjük tartozik. Mr. Schaeffer — lehet, hogy éppen ezért örvend megkülönböztetett tiszteletnek — magas keszeg férfi. Haja vöröses, deresedő, arca beesett; vallásos; egy szemernyi hús sincs rajta; jól látható, miként mozognak csontjai, tekintete üres, tompa fényű. Írni és olvasni tud, s hosszú számosziopokat is összead. Ha valaki levelet kap, rendszerint Mr. Schaeffernek adja. A levelek nagy része szomorú és panasszal teli; Mr. Schaeffer nagyon gyakran sokkal vidámabb üzeneteket rögtönöz, s nem a papírra írt szöveget olvassa fel. A barakkban ketten vannak még, akik olvasni tudnak. Mégis, egyikük levelét mindig Mr. Schaeffernek adja, aki kötelességének érzi, hogy sohasem az igazat olvassa. Maga Mr. Schaeffer sohasem kap postát, még karácsonykor sem; úgy látszik, nincsenek barátai a börtönön túl, s jelenleg a börtönben sem -- úgy van, egyetlen igaz barátja sincs. De nem mindig volt így.

— Bevinne a városban?

A vezető szótlánul kinyitotta az ajtót, Tege elhelyezkedett. Ketten ültek a kocsiban, a sofőrülés mögött tömör, vastag fal kezdődött, Tege megdöbbenve állapította meg, hogy a fal jéghideg.

— Egészen mindegy, hol tesz le a városban. Félek, hogy gyalog nagyon messze lett volna.

A vezető nem felelt, rá sem nézett. Barna bőrnadrágot és zárt bőrmellényt viselt, hegyes sapkája is bőrből készült, ő is a Disney-filmhez tartozott. — Hideg kocsija van — mondta Tege dideregve. — Jeget szállít?

A vezető szürke, pillátlan szemét nem vette le az útról. — Nem jeget — mondta. Beértek a városba, a vezető megállt, kinyitotta az ajtót. Tege eltaszította hátát a jéghideg kocsifaltól. — Köszönöm a szíveségét. — A vezető szótlánul becsapta az ajtót. A kocsi kocka alakú volt, fekete acéllemezek borították, hátsó része hatalmas hűtőszekrényre emlékeztetett, kettős automatakilinccsel. Tege a város ismeretlen pontján találta magát, térképén megállapította, hogy gyalogszerrel is eléri szálláshelyét. Útja egy filmszínház mellett vezetett el, megszemlélte a képeket, szőke fiatalember szájára tapasztott tenyérrel figyelt a szobafalon egy vörös keresztspókot. Bájos, fiatal hölgy állt meg Tege mellett.

— Jó estét, uram. Nincs kedve elbeszélgetni velem?

— Jó estét, kisasszony — mondta Tege. — Sajnos, nagyon fáradt vagyok.

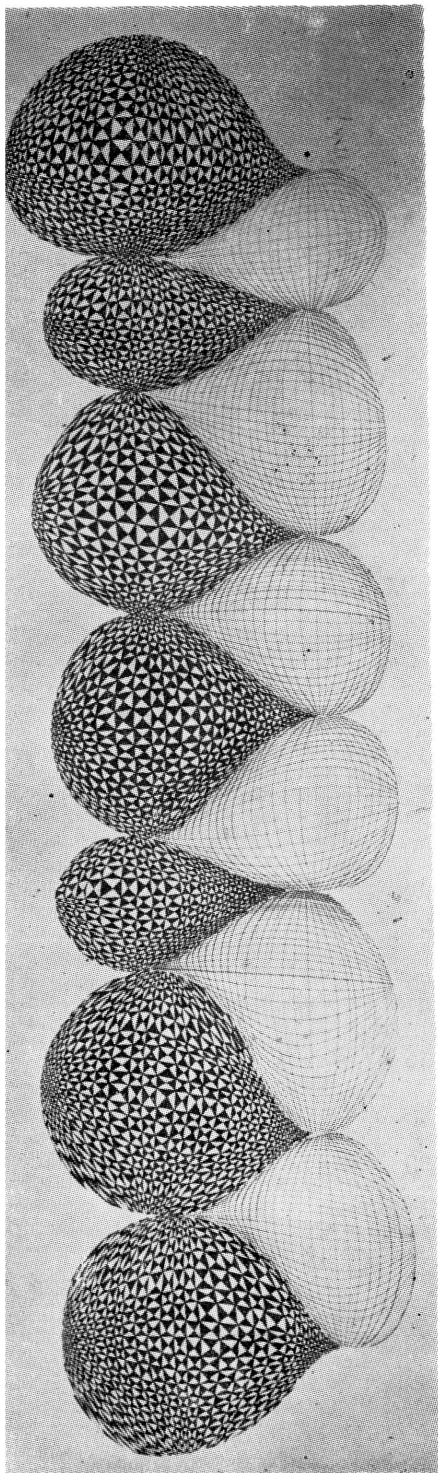
A fiatal nő elmosolyodott. — Idegen a kiejtése. Ha úgy kívánja, franciául is elbeszélgethetünk.

— Lekötelez — mondta Tege. — De meg kell értenie, hogy egész éjjel utaztam, továbbá az előbb borult fel egy hasonló jellegű üzletem, tehát rosszul állok pénz dolgában. Azóta ráadásul egy jéghideg kocsiban utaztam, a tartományi hullaszállítóban, minden valószínűség szerint.

A fiatal nő hátrálni kezdett. — Akkor jó éjszakát, uram.

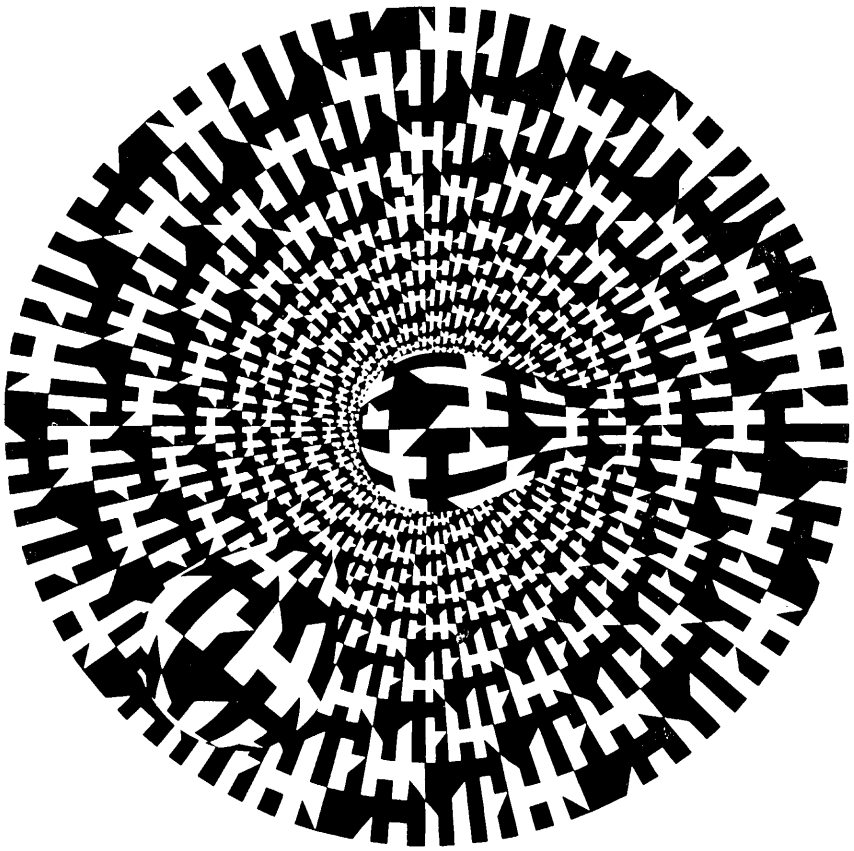
— Jó éjszakát, kisasszony — mondta Tege.

Fél tizenegy volt, amikor szállására ért. Óvatosan nyitotta ki az ajtót, lábujjhegyen ment át a sötét előszobán. Mullerné aludni látszott, szobájából nem szűrődött ki fény. Ágyához érve Tege figyelmeztető kurrogást hallott, s a szekrény mellett két zöld szem gyuladt ki. — Nyugi — mondta Tege magyarul. — Nem zavarlak, ne félj, nem gyújtok villanyt. — A macska eloltotta szemének lámpáit, kibújt a kosárból, Tege mellé ugrott az ágyra, kezéhez törleszkedett. — Hát mégis szeretsz? — kérdezte Tege elérékenyülve. — Megértesz engem? — A macska dorombolni kezdett, és meleget árasztott, később leugrott az ágyról, visszatért gyermekeihez. Tege magára húzta a takarót, beburkolózott magányába. Kilencedik napja volt úton, még tizenhárom nap állt előtte az utazásból.

rajk

MIROSLAV SUTEJ

MIROSLAV SUTEJ

rajz

Néhány évvel ezelőtt, egy téli vasárnapon Mr. Schaeffer a barakk lépcsőjén ült, s egy babát faragott. Meglehetősen tehetsége van az ilyen munkához. Külön-külön faragja ki babái egyes részeit, majd rugalmas drótdarabkákkal összeerősíti őket; a karok és lábak mozgathatók, s a fej is forgatható. Ha körülbelül egy tucatnyit elkészít, a kapitány a városba viszi a babákat, s ott egy áruházban eladják őket. Ily módon Mr. Schaeffer keres annyit, hogy cukorkát és dohányt vehessen magának.

Azon a vasárnapon, mikor éppen egy kis kéz ujjait faragta ki, egy teherautó érkezett a börtönudvarba. A kocsiból, a börtönparancsnokhoz bilincselve, fiatal fiú lépett ki, s a halvány téli napba hunyorgott. Mr. Schaeffer rápillantott. Ötvenéves volt akkor, s ebből tizenhét évet töltött a fegyenctelepen. Egy-egy új fogoly érkezése nemigen tudta felvillanyozni. A vasárnap szabad nap a telepen is, és az udvarban lézengő emberek a teherautó köré gyűltek. Később Pick Axe és Goober megálltak Mr. Schaeffer mellett, és beszélgetni kezdtek.

— Ez az új alak külföldi — jegyezte meg Pick Axe. — Kubai. Pedig szőke.

— A kapitány azt mondja, késelő — szólt Goober, aki maga is késelő volt. — Valami matrózt kaszabolt össze Mobile-ben.

— Két matrózt — javította ki Pick Axe. — De csak amolyan kávéházi verekedés volt. Nem sok kárt tett bennük.

— Levágta egy ember fülét. És te erre azt mondod, nem sok kárt tett. A kapitány azt mondja, két évet kapott.

Pick Axe szólalt meg: — Van egy gitárja, csupa drágakő díszíti.

Lassan túl sötét lett a munkához. Mr. Schaeffer összeillesztette babája darabjait, és kis kezeit fogva térdére ültette. Cigarettafüstöt sodort: a hanyatló nap fényében a fenyők kéknek látszottak, s a cigarettafüst hosszasan lebegett a hideg, sötétedő légben. Láttá, hogy a kapitány az udvaron át feléje közeledik. Az új fogoly, a fiatal szőke fiú, egy lépéssel mögötte maradt. Kezében üveggyémántokkal díszített gitárt vitt, mely szípközös csillogást szórt szét maga körül, új formaruhája túl nagy volt: mintha villával hányták volna rá.

— Ezt az embert magára bízom, Schaeffer — szólt a kapitány megállva a barakk lépcsőjén. Nem volt szigorú ember; Mr. Schaeffert időnként még irodájába is behívta, s ott együtt megvitatták az újsághíreket. — Tico Feo — mondta, mintha csak valami madár nevét vagy dal címét ejtené ki —, ez itt Mr. Schaeffer. Barátkozz össze vele, és minden rendben lesz.

Mr. Schaeffer a fiúra pillantott és rámosolygott. Hosszabban mosolygott rá, semmint akarta, mert a fiú szeme olyan volt, akár az égbolt két parányi darabja — kék, mint a téleesti ég —, haja pedig arany színű, akár a kapitány fogai. Arca vidámságra hajló volt, eleven, értelmes, s ahogy ránézett, Mr. Schaeffernek ünnepek, régi szép idők jutottak eszébe.

— Akár kishúgom — mondta Tico Feo, megérintve Mr. Schaeffer babáját. Hangja, kubaiais kiejtésével, lágy volt s édes, mint a banán. — Épp így szokott térdemen ülni.

Mr. Schaeffer hirtelen szégyellni kezdte magát. Biccentett a kapitány felé, s az udvar árnyas részébe húzódott. Egy ideig ott állt, és

a felette virághént kinyíló esti csillagok nevét suttofta. Számára a csillagok jelentették az örömet, de ma este nem vigasztalták meg; nem azt juttatták eszébe, hogy ami itt a földön történik velünk, semmivé foszlik az örökkévalóság fényében. Miközben a csillagokat nézte, a felékesített gitár világi csillogására gondolt.

Mr. Schaefferről elmondhatjuk, hogy csak egyszer tett rosszat életében: megölt egy embert. Tettéknek körülményei mellékesek, kivéve, hogy az az ember megérdemelte a halált, s hogy Mr. Schaeffert ezért kilencvenkilenc évre és egy napra ítélték. Hosszú ideig — valójában sok éven át — nem is gondolt arra, hogyan is élt, mielőtt a telepre került. Azoknak az időeknek emléke olyan volt, mint egy ház, melyben senki sem lakik, s amelynek bútorzata is elkorhadt már. De ma este mintha világosság gyúlt volna a sötét, halott szobákban. Akkor kezdődött, mikor a homályban Tico Feót pillantotta meg feléje jönni, kezében a csillogó gitárral. E pillanatig nem is érezte egyedül magát. Most viszont, magányosságát felismerve, mintha feléledt volna. Pedig nem kívánt eleven lenni. Elevennek lenni annyit jelentett, mint barna folyókra emlékezni, melyekben sebesen úszó halak élnek, s a napfényre, amint megcsillan egy asszony hajján.

Mr. Schaeffer lehajtotta fejét. A csillagfénytől szeme könnyezni kezdett.

A hálóbarakk általában komor hely, fülledt az emberek szagától, s kellemetlenül feszült a két ernyő nélküli villanygő fényétől. De Tico Feo megérkezésével mintha valami délszakias változás történt volna a hideg helyiségben, mert mikor Mr. Schaeffer csillagnézéséről visszatért, vad és féktelen légkörbe került. Az egyik prieszen keresztbe vetett lábbal Tico Feo üt, s hosszú fűrge ujjával gitárját pengetve egy dalt énekelt, melynek hangjai, mintha vidám, csilingelő érmek lettek volna. Bár a dal spanyolul hangzott fel, néhányan az emberek közül megpróbáltak vele énekolni, Pick Axe és Goober pedig összefogódzva táncolt. Charley és Wink szintén táncoltak, de külön-külön. Jólesett hallani, miként nevetnek az emberek, s mikor Tico Feo végül is félretette a gitárt, Mr. Schaeffer is azok között volt, akik gratuláltak játékához.

— Megérdemelsz ilyen szép gitárt — mondta neki.

— Ez van gyémántgitár — szölt Tico Feo, végighúzva kezét a varázsos húrokon. — Egyszer nekem volt egy másik, rubinokkal. De azt lopták el. Havannában nővérem dolgozik egy, hogy is mondják... ahol csinálják gitár; onnan van nekem ez.

Mr. Schaeffer megkérdezte, hány nővére van, mire Tico Feo vigyorogva felemelte négy ujját. Aztán mohón, kék szemét keskenyre húzva, így szölt: — Kérem uram, adja nekem babát kishúgomnak.

A következő este Mr. Schaeffer elhozta neki a babákat. Ettől kezdve Tico Feo legjobb barátja lett, mindig együtt voltak. Az egész együtt töltött idő alatt szeretettel nézték egymást.

Tico Feo tizennyolc éves volt, s két évig egy teherhajón dolgozott. Mint gyerek apácákhoz járt iskolába, nyakában arany feszületet viselt. Rózsafüzére is volt. Rózsafüzérét egy zöld selyemsálba csavarva tartotta, ugyanitt őrizte másik három kincsét is: egy üveg Evening in Paris kölnit, egy zsebtükröt s egy Rand McNally féle világtérképet. A

gitárral együtt ezek jelentették egész vagyonát, és senkinek sem engedte meg, hogy hozzájuk nyúljon. A legtöbbre talán térképét tartotta. Este, mielőtt a villanyt eloltották, kiterítette, és megmutatta rajta Mr. Schaeffernek mindazokat a helyeket, ahol járt — Galvestont, Miami, New Orleanst, Mobile-t, Kubát, Haitit, Jamaicát, Puerto Ricót, a Virginia-szigeteket — s azokat is, ahová menni szeretett volna. Úgyszólván mindenhova el szeretett volna jutni, különösen Madridba, különösen az Északi-sarkra. Mindez elbűvölte, de meg is rémítette Mr. Schaeffert. Valahányszor Tico Feót a tengeren vagy távoli helyeken képzelte el, fájdalmat érzett. Néha védekezőleg barátjára pillantott, és ezt gondolta: „Na, te is csak afféle henye álmodozó vagy.”

Tico Feo valóban lusta fickó volt. Az első estétől eltekintve, még arra is unszolni kellett, hogy gitárján játsszon. Hajnalonként, ha bejött az ór, hogy kalapácsával a kályhára csapva felkeítse őket, Tico Feo gyerekként nyafogott. Néha betegnek tetette magát, s a hasát tapogatta; ezzel azonban soha semmire sem jutott, mert a kapitány a többivel együtt mégis munkára küldte. Mr. Schaefferrel együtt egy országotat építő csoportba került. A fagyott agyagot ásni és a kötőmelékkel töltött puttonyokat cipelni kemény munka volt. Az ór kénytelen volt állandóan kiabálni rá, mert legnagyobbbész lazszálással töltötte az időt.

Délben, amikor az ételeskosarakat körülhordozták, a két barát mindig együtt üldögélt. Mr. Schaeffer kosarában, miután megengedhette magának, hogy a városból almát és cukorkát szerezzen, finomabb dolgok is voltak. Ezeket, mivel barátja nagyon megöregült nekik, szívesen neki adta, s közben ezt gondolta: „Neked még nőnöd kell; soká lesz az még, hogy felnőtt lesz belőled.”

Tico Feót nem mindenki kedvelte. Talán féltékenységből, talán kevésbé kézzelfogható okokból, néhányan csúnya történeteket meséltek róla. Maga Tico Feo mit sem látszott tudni erről. Iía az emberek köreje gyűltek, ő pedig gitárját pengetve dalait énekelte, láthatólag olyan volt, mint aki úgy érzi, szeretettel veszik körül. Az emberek nagyrésze valóban szerette is; ezek sóváran egyre a vacsora és lámpacoltás közti órát várták. — Tico, pengesd meg a skatulyádat — mondogatták. Észre sem vették, hogy utána minden eddiginél mélyebb szomorúság nehezedik rájuk. Álmuk fürge nyúlként iramodott el közülük, szemük tűnődve a kályha rostélyán pattogó tűz fényébe merült. Nyugtalanságukat egyedül Mr. Schaeffer értette meg, ő is hasonlóan érzett. Barátja életre keltette benne a barna folyókat és a napfény csillogását a lányok haján.

Tico Feónak hamarosan abban a megtiszteltetésben lett része, hogy ágya a kályha közelébe, közvetlenül Mr. Schaefferé mellé került. Mr. Schaeffer mindig is tudta, hogy barátja megrögzött füllentő, de Tico Feo kalandokról, hódításokról és híres emberekkel való ismeretségeiről szóló meséit nem az igazság kedvéért hallgatta végig. Inkább csak mint egyszerű történetekben talált örömet bennük, úgy, mint mikor valaki képes folyóiratot olvas, de barátjának sötétben suttagó délszakias hangja átforrósította.

Elteltekintve attól, hogy nem léptek testi kapcsolatra, sőt nem is gondoltak erre — bár az ilyesmi nem volt ismeretlen a telepen —, olya-

nok voltak, mint a szerelmesek. Valamennyi évszak közül legnyugtalanítóbb a tavasz: hajtások törnek elő a föld tél dermedt kérégtől, fiatal levelek pattannak ki öreg, haldoklónak tetsző ágakból is, álomba hanyatló szél cirkál újdonsült zöld lombok között. Mr. Schaefferrel ugyanez történt, felengedett, görcsbemeredt izmai fellazultak.

Január vége volt. A két barát, kezében cigarettával a barakk lépcsőjén ült. A hold vékony, sárga citromhéjdarabként gördült felettük, s fényében ezüst csiganyomokként csillogtak a talajt borító zuzmara szálai. Tico Feo önmagába zárkózott, napok óta ilyen volt már — mint valami árnyékban leskelődő útonálló. Hiába mondták neki, „Tico, pengesd meg a skatulyádat”, csak üres, réveteg tekintettel válaszolt.

— Mesélj valamit — mondta Mr. Schaeffer; ha nem tudott közel férközni barátjához, idagesnek érezte magát. — Azt meséld, amikor Miami-ban lóversenyen voltál.

— Sose nem lóversenyen voltam — felelt Tico Feo, beismerve legvaskosabb hazugságát egy több száz dolláros nyereségről, s egy Bing Crosbyval való találkozásról. De mintha ezzel sem törődött volna. Fésűt vett elő, és mogorván a hajába szántott. Néhány nappal előbb a fésű heves összetűzés tárgya volt. Wink, a foglyok egyike azt állította, hogy Tico Feo tőle lopta el, mire a gyanúsított azzal válaszolt, hogy arcába köpött. Erre összeakaszkodtak, s addig birkóztak, amíg csak Mr. Schaeffer s még egy ember szét nem választotta őket. — Ez az én fésűm. Mondd meg neki! — követelte Mr. Schaeffertől Tico Feo. De Mr. Schaeffer teljes határozottsággal kijelentette, hogy a fésű nem a barátjé — válaszából érezhető csalódottság csendült ki. — Ha annyira odavan érte, hát Krisztus nevében tartsa meg a kurafi. — Később bizonytalan csodálkozó hangon Tico Feo szólalt meg: — Azt hittem, a barátom vagy. — „Az vagyok”, gondolta Mr. Schaeffer, de semmit sem válaszolt.

— Sose nem lóversenyen voltam, és amit özvegy asszonyról meséltem, az se nem igaz. — Dühösen magasra fújta cigarettája füstjét, és tűnődő arccal Mr. Schaefferre nézett. — Van pénzed, uram?

— Van vagy húsz dollárom — mondta Mr. Schaeffer tétován, félve, hová is vezet a kérdés.

— Az nem sok, húsz dollár — felelt Tico minden csalódottság nélkül. — De nem is fontos, majd dolgozunk, ahogy tudjuk. Mobileban van barátom, Frederico. Ő felvesz bennünket hajóra. Nem lesz baj —, úgy beszélt, mintha csak azt mondta volna, hidegebbre fordult az idő.

Mr. Schaeffer szíve összerándult; nem tudott szólni.

— Itt senki sem tud úgy futni, hogy utolérje Ticót. Ő leggyorsabban szalad.

— A puskagolyó nálad is gyorsabb — jegyezte meg Mr. Schaeffer alig hallható hangon. — És én túl öreg vagyok — tette hozzá; korosságának tudata émelyként mozdult meg benne.

Tico Feo nem figyelt rá. — És aztán előttem a világ. A világ, *el mundo*, barátom... — Felállt, s mint egy fiatal csikó, remegni kezdett; a körülötte lévő világ — a hold, a baglyok rekedt kiáltásai — szinte magával ragadni látszott. Légzése sebessé vált, s a levegőben

füstté alakult. — Menjünk Madridba? Valaki talán tanít meg engem bikaviadalra. Nem így gondolod, uram?

Mr. Schaeffer nem is hallgatott rá többé. — Túl öreg vagyok — ismételte. — Atkozottul öreg vagyok.

A következő néhány hétben Tico Feo szavai — a világ, *el mundo*, barátom — szakadatlanul ott motoszkáltak benne; a legszívesebben elrejtőzött volna előlük valahová. Néha a klozetba zárkózott, és fejét fogta. Állandó izgatottság és tantaluszi sóvárgás vett erőt rajta. Mi lenne, ha tényleg valóra válhatna a szökés, Ticóval, át az erdőkön, a tenger felé? Aztán elképzelte magát a hajón; ő, aki sohasem látta a tengert, s akinek egész élete a szárazföldben gyökerezett. Éppen ez idő tájt halt meg valaki az elítéltek közül, s az udvarban hallatszott, amint leszögezik a koporsót. „Ez nekem szól, ez nekem készül”, gondolta minden egyes kalapácsütésnél Mr. Schaeffer.

Tico Feo viszont soha jobban nem érezte magát; egy parkettáncos fürgeségével, gígolói könnyedséggel mozgott, mindenkühez akadt egy-egy tréfás szava. Benn a barakkban vacsora után ujjai valóságos pergőtűzet varázsoltak elő a gitárból. „Olé”-t kiáltani tanította az embereket, akik közül néhányan sapkájukat a levegőbe hajigálták.

Mikor az utat befejezték, Mr. Schaeffert és Tico Feót újra az erdőbe küldték. Bálint-napján egy fenyőfa alatt költötték el ebédjüket. Mr. Schaeffer egy tucat narancsot hozatott a városból, lassan meghámozta őket, héjuk hosszú spirálba tekeredett; a nedvdúsabb szeleteket barátjának adta, aki büszke volt rá, milyen messze tudja köpni a magokat — vagy tíz lábnyira köpdöste őket.

Gyönyörű hideg nap volt, a napfény szikrái pillangókként lebegtek körülöttük, Mr. Schaeffer, aki szerette a fák körüli munkát, bágyadtnak és boldognak érezte magát. Aztán Tico Feo szólalt meg: — Ez az alak még légynek sem tudja ártani. — Megjegyzése Armstrongra vonatkozott, egy dísznóképű emberre, aki puskáját térdei közé szorítva a földön ült. Legfiatalabb volt az örök között, s újoncnak számított a telepen.

— Nem tudom — mondta Mr. Schaeffer. Armstrongot figyelte, s az új ör mozdulatait, mint a tompa agyú, de hiú emberekét általában, ügyesnek és könnyednek találta. — Na azért elbánhat veled.

— Én vele elbánok talán — szólott Tico Feo, s egy narancsmagot köpött Armstrong felé. Az ör összevont szemöldökkel nézett rá, aztán sípjába fújta. Jelt adott, kezdjék el ismét a munkát.

A délután során a két barát néhányszor ismét összekeverült; gyantagyűjtő vödreiket több ízben is két egymás mellett álló fára szögezték. Távolabb tőlük sekély, játékos patak kígyózott át az erdőn. — Vízben nincs szag — szólott Tico Feo tünődve, mintha valami rég hallott dologra emlékezne. — Szaladunk vízben, amíg lesz sötét, aztán fölmászunk fára. Így lesz, uram?

Mr. Schaeffer tovább kalapált, de keze remegett, s a kalapáccsal hüvelykjére ütött. Riadtan barátjára nézett. Arca nem fejezett ki fájdalmat, ujját sem kapta szájába, mint ilyenkor szokás.

Tico Feo kék szeme buborékká látszott növekedni; mikor megszólalt s annyit mondott „Holnap”, hangja a fenyők csúcsa körül susogó

szélnél is halkabb volt; a fiú szemein kívül Mr. Schaeffer mást nem is látott.

— Tehát holnap, uram?

— Holnap — mondta Mr. Schaeffer.

Mikor a reggeli nap első sugarai a barakk falára estek, Mr. Schaeffer, aki csak keveset aludt az éjszaka, tudta, hogy Tico Feo is ébren van már. Fáradt krokodilszemmel figyelte barátja mozdulatait a szomszéd fekhelyen. Tico Feo kibogozta a kincseit tartalmazó sálát. Először a zsebtükröt szedte elő. Gyöngyházszerű visszfénye az arcán remegett. Egy ideig komoly önelégültséggel gyönyörködött magában, megfésülte és lesímitotta haját, mintha csak vendéglőbe készült volna. Aztán nyakába akasztotta a rózsafüzért. A kölnivízét nem nyitotta ki, a térképet sem. Utolsónak a gitárt pengette meg. Mialatt a többiek öltöztek, az ágy szélén ült. Különösen érezhette magát, tudnia kellett, hogy többé sohasem játszhat rajta.

A ködös reggeli erdőben madarak rikoitozása kísérte az emberek útját. Libasorban haladtak, tizenöten egy csoportban, mindegyik csaptra hátul egy-egy ör vigyázott. Mr. Schaeffer izzadt, mintha meleg nyári nap lenne, s képtelen volt lépést tartani barátjával, aki ujjjaival pattintgatva s a madarak füttýére válaszolgatva a sor elején haladt.

A jeladásban előbb megállapodtak. Tico Feo elkiáltja magát, „A pihenő véget ért”, s úgy tesz, mintha egy fa mögé húzódná. De Mr. Schaeffer nem tudta, mikor kell ennek megtörténni.

Az Armstrong nevű ör sípjába fújt, s a sorból kiváló emberek munkahelyükre oszlottak szét. Mr. Schaeffer, bár amennyire képes volt, igyekezett jól végezni munkáját, egyre arra ügyelt, hogy se Tico Feót, se az őrt ne tévessze szem elől. Armstrong egy fatönkön ült, félarca kidagadt a bagórágástól, puskája a nap felé meredt. Tekintete csalárd volt, mint egy hamiskártyásé; az ember sohasem tudta, hová néz éppen.

Először egy másik ember adta meg a jelt a pihenőre. Mr. Schaeffernek, bár azonnal felismerte, hogy a hang nem barátjáé, a rémület hurokként szoritotta össze torkát. Mióta megvirradt, fülében szakadatlan lüktetést érzett, úgyhogy attól tartott, meg sem hallja a jeladást.

A nap az ég közepére kúszott. „Henyé álmodozó. Nem is fogja megtenni”, gondolta Mr. Schaeffer, s egy pillanatig hitte is ezt. De más-képp történt: — Előbb együnk — szolt gyakorlatiasan Tico Feo, miközben csajkáikkal a patak partjára telepedtek. Csendben ettek, mintha csak haragban lennének egymással, de az étkezés végén Mr. Schaeffer egyszerre érezte, hogy barátja keze gyengéden megszorítja csuklóját.

— Mr. Armstrong, vége a pihenőnek...

A patak közelében Mr. Schaeffer egy édes mézgafát látott, s arra gondolt, hamarosan itt a tavasz, amikor is az édes mézga rágcsálásra alkalmasan kicsordul a fából. Tenyerét egy éles kődarab sebezte fel, miközben a partról a vízbe ereszkedett. Felegyenesedett, és futni kezdett; hosszú lába volt, majdnem egyvonalban haladt Tico Feóval, körülöttük jeges szökőkutak freccsentek föl. Az emberek kiáltásai tompa barlangbéli hangokként visszhangoztak körülöttük az erdőben, három

lövés is dördült, a golyók magasan húztak el fölöttük, mintha csak az őr egy vadlúdcsapatra tüzelt volna.

A patakban keresztben fekvő farönköt Mr. Schaeffer nem vette észre. Úgy érezte, még mindig szalad, pedig lábai a levegőben kalimpáltak; mintha hátára fordult teknősbéka lett volna.

Miközben küszködött, úgy tűnt neki, mintha barátja fölője hajló arca csupán a fehér téli égbolt egy darabja lenne — oly távoli, oly részvétlen volt. Csupán egy pillanatig lebegett fölötte, gyorsan tovaröppenő kolibriként, de ennyi idő alatt is láthatta, Tico Feo sohasem akarta, hogy vele szökjön, sohasem is gondolta komolyan az egészet, s aztán visszaemlékezett, hogy valaha azt gondolta róla, sok időbe telik, míg felnőtt lesz belőle. Mikor rátaláltak, még mindig a bokáig érő vízben feküdt, mintha csak meleg nyári délután lenne, s lustán ringatózna a patak vizében.

Azóta három tél telt el, és mindegyikre azt mondták, a leghidegebb s a leghosszabb volt. Az utóbbi két hónap esőzései még mélyebbre vágták az agyagos út keréknyomait, még nehezebb a telepre jutni, de még ennél is nehezebb távozni onnan. A falakra két fényszórót szereltek, fényük éjszakákon át óriási bagoly szempárjaként világít. Ettől eltekintve nem sok változás történt. Mr. Schaeffer például ugyanúgy néz ki, mint azelőtt, csupán haját lepte be jobban a dér, s bokatorése óta csak bicegve járhat. Maga a kapitány jelentette ki, hogy Mr. Schaeffer akkor törte el, mikor megkísérelte elcsipni Tico Feót. Képe még az újságban is megjelent, alatta a következő szöveggel: „Aki megkísérelte megakadályozni a szökést”. Kezdetben halálosan megszegyenültnek érezte magát, nem azért, mert tudta, a többiek nevetnek rajta, hanem mert arra gondolt, esetleg Tico Feo is megláthatja. Ennek ellenére mégis kivágta a lapból, s most egy borítékban tartja, együtt a barátjára vonatkozó többi újságkivágással: először egy vénkisasszony jelentette a hatóságoknál, hogy a fiú behatolt otthonába és megcsókolta, kétszer pedig azt jelentették, hogy Mobile környékén látták.

Mr. Schaeffer jogát a gitárra soha senki sem vitatta el. Néhány hete új fogoly került a barakkba. Úgy mondták, jó zenész, s többen rábeszéltek Mr. Schaeffert, adja kölcsön a gitárt. De az új ember dalai hamisan csengtek, mintha Tico Feo, mikor utoljára megpendítette gitárját, egyben meg is átkozta volna. Most ott hever Mr. Schaeffer priccse alatt, üveggyémántjai lassan megsárgulnak; éjszakánként néha kitapogatja kezével, s ujjait végighúzza a húrokon: hát igen, a világ...

Varga Zoltán fordítása